

Література:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 24.03.2021 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 17.05.2021 року).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. №8073-X. [Електронний ресурс] зі змінами та доповненнями станом на 17.05.2021р. – Режим доступу до сайту: [www/zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).
3. Кримінальний кодекс України від 24.03.2021 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 17.05.2021 року).

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЛЮДИНИ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ

Махніцький О. І.

*екс Генеральний прокурор України
м. Київ, Україна*

Трофімчук Ю. О.

*помічник судді Рівненського районного суду Рівненської області
м. Рівне, Україна*

Розглядаючи міжнародний досвід адміністративно-правової охорони прав людини органами прокуратури слід зазначити, що на даний час у світі склалися дві моделі функціонування органів прокуратури: прокуратура як орган кримінального переслідування та прокуратура як орган нагляду за законністю [1, с.279]. Але даний поділ вважаємо не повним, бо не враховані всі функції, які визначають основу діяльності прокуратури від місця, яке вона посідає в системі державних органів [2, с. 197].

В зв'язку з цим розглянемо більш детально функціонування органів прокуратури щодо охорони прав людини в зарубіжних державах в залежності від їх функціонального призначення.

Адміністративно-правову охорону прав людини органами прокуратури почнемо визначати через виокремлення виконуваних прокуратурою повноважень та функцій і виділимо їх до категорій функціонування прокуратури в зарубіжних державах:

1) органи прокуратури, головною функцією у яких є кримінальне переслідування.

Дана категорія функціонує в таких країнах як Польща, Естонія, Чехія, Фінляндія, Данія, Словенія. Рисами даної моделі прокуратури є наділення наглядовими функціями прокурорів серед яких: нагляд за законністю порушення справи, нагляд за слідством, нагляд за законністю виконання судових рішень, нагляд за законністю позбавлення волі та інших примусових заходів [2, с.183].

Правовою основою аналізу даної функції прокуратури є конституційні норми: § 104 Конституції Фінляндської Республіки 1999 року [3], ст. 80 Конституції Чеської Республіки 1992 року [4]; законодавством: Закон Республіки Польща про прокуратуру 2016 року, Закон Данії про відправлення правосуддя 1992 року, Закон Словенії про прокуратуру 2011 року, Закон Естонії про прокуратуру 1998 року; та нормами процесуального законодавства: КПК Фінляндії 1997 року (редакція 2002 року.) [2].

Прокуратура Естонії становить інститут державної влади, що перебуває у сфері компетенції Міністерства юстиції Естонії. Відповідно до Закону Естонії «Про прокуратуру» головними завданнями прокуратури є: нагляд за дотриманням законності під час нарад суду з адвокатами сторін при розгляді кримінальних справ, нагляд за виконанням вироків із позбавленням волі, нагляд за дотримання законності під час примусових дій медичного та виправного характеру, контроль за дотриманням поліцією законності під час виконання їх функцій [5, с. 118].

Відповідно до ст. 2 Закону Республіки Польща про прокуратуру 2016 року завданням прокуратури є переслідування правопорушень та відстоювання верховенства права. Головним завданням прокуратури у Фінляндії є порушення кримінального провадження та підтримання обвинувачення у суді, згідно із КПК Фінляндії [2, с. 183].

З даного огляду можемо визначити дві характерні риси функціонування даної моделі прокуратури в зазначених країнах: 1) основною функцією прокуратури є здійснення кримінального провадження; 2) наділення прокуратури функціями пов'язаними з кримінальним провадженням, а саме нагляд за попереднім слідством, нагляд за законністю виконання судових рішень та нагляд за законністю позбавлення волі [2].

2) органи прокуратури, основоположною функцією яких є захист прав і свобод громадян, захист інтересів держави, юридичних осіб шляхом здійснення контролю за дотриманням законів. Дана модель функціонування є в Італії, Німеччині, Австрії, Франції, Румунії, Бельгії, які безпосередньо знаходяться в підпорядкуванні Міністерств юстиції та являються частиною судової системи [2].

Правову основу огляду функцій прокуратури розглянуто відповідно конституційним нормам ст. 112 Конституції Італійської Республіки [6 с. 236], п.1 ст. 130 Конституції Румунії 1991 року [4]; спеціального законодавства: Закон Румунії про організацію судочинства, Кодекс судоустрою Франції, Закон Австрії про прокуратуру 1986 року (в редакції 1998 року) та процесуальне законодавство: КПК Німеччини, КПК Австрії, КПК Франції [2].

Прокуратура Франції діє в системі Міністерства юстиції та є складовою здійснення правосуддя. Прокурора має значні повноваження в своїй юрисдикції, а саме: координує діяльність поліцейських та здійснює нагляд за ними, підтримує обвинувачення в суді, бере участь у цивільних справах, якщо задано шкоду суспільству. Також реалізація державної політики по боротьбі із злочинністю, координація реалізації місцевих програм по боротьбі зі злочинністю є прерогативою прокуратури. Задля гарантування додержання прав і свобод людини і громадянина, відповідно до законодавства Франції прокуратура повинна бути негайно проінформована про вчинені злочини та про осіб, що були затримані [7, с. 199–204].

В Італії прокуратура здійснює кримінальне провадження, стежить за дотриманням законів, здійснює нагляд за захистом держави, юридичних осіб, осіб, недієздатних громадян, забезпечує покарання за скоєння правопорушень та застосовує заходи із забезпечення безпеки.

В Румунії прокуратура представляє інтереси усього суспільства і захищає правопорядок та права і свободи громадян згідно п. 1 ст. 130 Конституції Румунії 1991 року [2].

Отже, першочерговим завдання прокуратури в даній категорії є захист інтересів держави, прав і свобод громадян шляхом здійснення контролю за дотриманням законів, ефективним та швидким правосуддям та кримінальне провадження. В даній категорії можемо виділити характерні функції прокуратури: 1) загальна для всіх категорій – функція кримінального провадження; 2) бере участь у некримінальних видах судочинства; 3) наділена повноваженнями адміністративного характеру, такими як контроль за актами громадського стану [2 с.189].

Звернемо увагу, в Румунії є індивідуальна особлива функція у прокуратури, а саме вивчення обставин, які сприяють зростанню злочинності у країні.

3) прокуратури основоположною функцією яких є захист прав і свобод громадянина, представництво їх інтересів та інтересів держави.

Дана модель функціонування прокуратури в таких країнах, як: Швеція, Португалія, Литва, Словаччина, Угорщина в яких прокуратура є незалежним органом. Основними рисами даної моделі прокуратури є проведення попереднього слідства, нагляд за законністю слідства через спеціальні наглядові функції, нагляд за дотриманням законів, нагляд за

додержанням законності при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням свободи громадян, участь прокурора у здійсненні превентивних заходів спрямованих на попередження порушень законодавства, усунення причин скоєння правопорушень [2].

Правова основа аналізу функцій становить: Конституція Литовської Республіки 1992 року., Конституція Португальської Республіки, закон Литовської Республіки про прокуратуру 1994 року, Закон Португалії про прокуратуру 1998 року, Закон Словацької Республіки про прокуратуру 2001 року, Положення про державне обвинувачення 1996 року та Положення з інструкцією для Генеральної прокуратури у Швеції, КПК Угорщини [2].

Прокуратура в Угорщині забезпечує охорону прав громадян, здійснює нагляд за притягнення до відповідальності за діяння, що завдають збитку або створюють загрозу конституційному ладу, безпеці і незалежності держави (§51 Конституції Угорської Республіки 1989 року).

В Португалії до компетенції прокуратури належать представництво держави і захист інтересів, що визначаються законом, участь у проведенні політики, яка визначається органами державної влади у сфері боротьби з правопорушеннями та їхньої профілактики, здійснення кримінального провадження, заснованого на принципові законності, і захист демократичної законності (п. 1 ст. 219 Конституції Португальської Республіки 1976 року).

Прокуратура Литви діє при судах та представляє державу, у встановленому законами порядку сприяє здійсненню правосуддя і сприяє забезпеченню законності (п. 1 ст. 1 Закону Литовської Республіки про прокуратуру 1994 року) [2].

Можемо зазначити, що основним завданням прокуратури в зазначених зарубіжних країнах є захист прав і інтересів громадян та представництво державних інтересів.

З огляду на вищезгадане можемо виділити функції здійснення діяльності прокуратури в зазначених країнах: 1) захист прав і свобод громадян, представництво їхніх та державних інтересів; 2) функція кримінального провадження, що є загальною для всіх категорій та має на меті порушення кримінального провадження; 3) проведення попереднього слідства; 4) здійснюють нагляд за законністю досудового слідства, нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень; 5) участь у некримінальному судочинстві – так, прокуратура бере участь у адміністративному судочинстві, цивільному, трудовому; 6) здійснення превентивних заходів, які спрямовані на попередження правопорушень, усунення причин та умов скоєння правопорушень [2].

4) органи прокуратури, однією з головних функцій яких є сприяння відправлення правосуддя задля захисту законності, прав людини і публічних інтересів.

Правовою підставою визначення функцій прокуратури в зазначених державах є: ст. 127 Конституції Республіки Болгарії 1991 року, ст. 124

Конституції Іспанії, положення Закону Болгарії про судову владу, Закон Латвійської Республіки про прокуратуру 1994 року, та процесуальне законодавство [2].

Даної моделі функціонування прокуратури додержуються Латвія, Болгарія, Іспанія, Греція. Визначальними рисами цієї моделі є широкий спектр наглядових повноважень, а саме: нагляд за виконанням примусових заходів та судових рішень, які виникають з державного чи суспільного інтересу; нагляд за законністю проведення слідства; нагляд за законністю актів; участь у некримінальних видах судочинства задля захисту прав людини [2].

Закон Латвії «Про прокуратуру» визначає основні завдання прокурорської діяльності, до них належать: зміцнення законності та правопорядку, зміцнення правової держави, охорона від незаконних посягань проти державного устрою, економічної та політичної системи, захист прав і свобод громадян, захист прав і законних інтересів підприємств та організацій [2].

Відповідно до ст. 127 Конституції Республіки Болгарії основним завданням прокуратури є спостереження за дотриманням законності. Прокуратура Іспанії сприяє відправленню правосуддя задля захисту законності прав громадян і охоронюваних публічних інтересів. Прокуратура Латвії головним завданням визначає реагування на порушення закону. В Іспанії на прокуратуру покладено контроль за повагою конституційних інститутів, основних прав та публічних свобод, сприяння у випадках надання міжнародно-правової допомоги [2].

5) органи прокуратури, рисою яких є підтримання обвинувачення в суді.

Цю модель функціонування перейняли такі країни як Ірландія, Велика Британія, Мальта, Кіпр, де прокуратури немає. Дана модель визначає такі риси як здійснення процесуального керівництва, неучасть у виконанні вироків у кримінальних справах та неучасть у визначенні політики кримінальних злочинів та попередженні цих злочинів [2].

Розглянувши функціональну діяльність прокуратури в країнах світу, визначивши їх основні функції в адміністративній діяльності можемо надати визначення адміністративно-правовій охороні прав людини органами прокуратури – це система правових засобів, визначених адміністративним нормами, за допомогою яких органи прокуратури регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення прав і свобод людини через спеціально наглядові функції, які забезпечують захист прав і свобод людини, припиненні протиправних дій та відновлення порушених прав і свобод фізичних та юридичних осіб, здійснення превентивних заходів, які спрямовані на попередження правопорушень, а також виявлення та усунення причин та умов скоєння правопорушень в майбутньому.

Література:

1. Миколенко В. А. Модернізація конституційно-правового статусу прокуратури в європейських країнах : порівняльно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 276–285.
2. Хорсуненко О. В. Прокуратура України та країн – членів Європейського Союзу : порівняльне дослідження : дис ... канд. юрид. Наук : 12.00.10. Київ, 2018. 224 с.
3. Конституція Фінляндської Республіки від 11 червня 1999 року. Режим доступу: URL: <http://concourt.am/wwconst/constit/consts21.htm>. (дата звернення 17.04.2021).
4. Конституции государств Центральной и Восточной Европы / отв. ред. Н. В. Варламова. М.: Центр конституционных исследований, 1997. 578 с.
5. Грицаєнко О. Організаційно-правові форми діяльності органів прокуратури країн Прибалтики. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 11 (53). С. 116–120.
6. Маклаков В. В. Конституція Італійської Республіки 22 грудня 1947 року / Конституція зарубіжних держав : навч. посіб. Москва: БЕК. С. 210–244.
7. Омельчук Л. В., Клітинська А. Р. Європейський досвід організації органів прокуратури. *Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. пр.* 2016. № 3. Вип. 1. С. 199–204.

СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Мельник С. М.

доктор юридичних наук, доцент,

начальник Інституту військової юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Упровадження стандартів НАТО (STANAG) у практику функціонування Збройних Сил України сьогодні є одним із найбільш складних завдань, яке вимагає комплексного перегляду всієї інфраструктури вітчизняного Військово-промислового комплексу (ВПК) й функціонування системи Збройних Сил України.